

Virtuální hospitace

Tělesná výchova: Rozvoj týmové spolupráce prostřednictvím pohybových aktivit

Odborná analýza hodiny (evaluace)

Autor: PhDr. Sárka Maleňáková, Ph.D.

Cíl vyučovací jednotky

Cílem vyučovací jednotky tělesné výchovy byl rozvoj týmové spolupráce prostřednictvím pohybových aktivit. Vyučující, pan učitel Sargánek, zvolil pro splnění cíle v hlavní části hodiny přeskoky přes švihadlo ve dvojicích, skupinové podbíhání lana a aktivity s padákem. V hodině střídal praktické aktivity s teoretickým poznáním. Ke splnění cíle využil vhodně principy Kolbova cyklu učení, vycházel z vlastní zkušenosti žáků, prožitku cvičení a vyhodnocení vlastní zkušenosti. V průběhu celé hodiny stavěl na reflektování zkušenosti jednotlivců skupinou, zobecnění a následném využití v dalších činnostech. Zaměřil se na rozdělování týmových rolí, týmovou komunikaci, motivování týmu, posílení vzájemné důvěry. Týmová spolupráce je jedna ze základních kompetencí sportovních aktivit, zejména kolektivních, ale v nemalé míře také individuálních. Téma vyučovací hodiny bylo zvoleno následně po metodických hodinách volejbalu, kdy při samotné hře vážla mezi žáky schopnost komunikace a spolupráce.

Kolbův cyklus učení

Kolbův cyklus, jako model učení a v našem případě metoda a forma práce, byl zvolen velmi vhodně. Nové znalosti vznikají jako výsledek nových osobních prožitků a zkušeností, uvědomění si, co se během akce dělo – tedy jakési reflexe, abstrakci událostí a plánu do budoucna. Aktivity, zvolené vyučujícím k rozvoji komunikativních kompetencí, týmové spolupráce, rozdělení rolí a kompetencí k řešení problému, byly velmi jednoduché a exemplární. Znalost a praktické využití těchto kompetencí lze velmi dobře využít a aplikovat v konkrétních sportovních aktivitách. Ve většině případů se tyto aktivity stávají pouze malou částí vyučovacích jednotek a jako celek jsou využívány na různých adaptačních kurzech a teambuildingových programech. Mohou být v tělesné výchově velmi úspěšně řazeny i jako celky na závěr tematických bloků pro své výchovné hledisko, uplatnění individuálních znalostí a dovedností při týmových aktivitách nebo pro zpestření výuky a utužení třídního kolektivu, zejména při koedukované formě výuky.

Osobnost učitele a sociální interakce

V úvodu hodiny pan učitel žákům sdělil cíl hodiny a význam zvolených aktivit pro následující vyučovací jednotku tělesné výchovy. V průběhu hodiny byly patrné přirozené emotivní projevy chování žáků v důsledku celkové atmosféry v hodině, která byla daná atraktivitou pohybových aktivit a samotnou osobností vyučujícího. Zpočátku jsem zaznamenala určitou nejistotu a neobvykle „poslušné“ chování žáků, které zřejmě způsobilo několik kamer a přítomnost natáčecího týmu. Velmi cením osobnost učitele, který žáky vtáhl do hodiny, neustále motivoval a díky celkovému rázu hodiny žáci brzy ztratili o „rušivé elementy“ zájem a věnovali se přirozeně samotným aktivitám. Hodina měla spád, aktivity byly voleny postupně od nejjednodušších po složitější, od méně atraktivních po velmi atraktivní, od práce

ve dvojicích až po větší týmy, žáci velmi dobře komunikovali, přicházeli samostatně na principy týmové spolupráce, hodinu si užívali. Při složitějších aktivitách spoléhali vzájemně na sebe, žádné obavy nebyly zřejmé. Po celou hodinu byl vyučující pomocníkem a flexibilně reagoval na vše, co se konkrétně ve skupině dělo.

Sociální interakce mezi učitelem a žákem tvoří základ veškeré výchovy a vzdělávání na školách. Celá vyučovací hodina byla naplněna projevy kladného emočního vztahu mezi učitelem a žáky a učitelem a žákem-jednotlivcem. Pan učitel se projevoval jako výborný organizátor s jistým vedením a vystupováním a se smyslem pro humor. Používal individuální přístup, dokázal pomoci. Neustále podněcoval žáky k vyjádření názorů, prožitků a zkušeností, a ke kolektivní komunikaci. Celá vyučovací hodina probíhala v příjemné atmosféře. Vzhledem k cíli vyučovací jednotky, tedy rozvoji týmové spolupráce, umožnila hodina bohatou interakci mezi žáky navzájem. Žáci spolupracovali, každý člen skupiny usiloval o maximální výkon ve prospěch celé skupiny, žáci si pomáhali a velmi dobře komunikovali.

Práce s „růzností“

Hodina, kterou jsem mohla zhlédnout, byla silně prožitkově orientovanou hodinou. Učitel s žáky vytvářel různé skupinové situace, nabídl velké množství prožitků a možností získat zkušenosti, důvěru v sebe a dalšího člověka, pocit sounáležitosti se skupinou, najít vlastní roli v týmu apod. Podněcoval žáky ke kreativitě, tvořivosti, nabízel různě obtížná cvičení s možností výběru. O prožitcích, názorech a řešeních žáků po jednotlivých aktivitách hovořil a akceptoval jejich postřehy. V průběhu vyučovací jednotky bylo využito několik didaktických stylů. V rušné části šlo o styl příkazový, v průpravné části o styl praktický, kdy část rozhodnutí o výběru cviků byla přenechána na žácích. V hlavní části byl využit převážně styl se samostatným objevováním a v závěrečné fázi opět styl příkazový. Vzhledem k využití Kolbova cyklu učení, který pan učitel žákům prezentoval i teoreticky, stavěl nové obtížnější aktivity vždy na základě zvládnutí obdobných, méně náročnějších aktivit – přeskoky přes švihadlo ve dvojicích, podbíhání lana.

Použití jazyka

Vzhledem k tomu, že šlo o hodinu tělesné výchovy, která byla plná emočních projevů žáků, obdivuji vyjadřování žáků mezi sebou. Snad jen jeden žáků použil vulgarismus a byl vyučujícím okamžitě napomenut. Dále mě velmi mile překvapilo, a zároveň potěšilo, vedení žáků k používání odborné terminologie v případě protahování svalových partií. Toto propojení tělesné výchovy s biologií velmi oceňuji. V případě pana učitele bylo vyjadřování převážně spisovné, využíval odbornou sportovní terminologii a vedl k ní i žáky. Velmi kladně hodnotím také jeho komunikační schopnosti se žáky, práci s hlasem a vyjadřovací schopnosti.

Průběh výuky

Hodina měla standardní rozvržení na 4 části:

1. Úvodní část:

Vyučující správně sdělil žákům, co je cílem hodiny, proč toto téma zařadil do výuky a kde získané kompetence uplatní. Velmi dobře využil pedagogický čas nutný pro zápis

chybějících, kdy žákům zadal problém, na který sami hledali odpověď. Bohužel tato nutná činnost ukrojila 3 min. z celkového času 45 min. pro tělesnou výchovu. Už v průběhu rušné části pan učitel volil cvičení ve dvojicích pro získávání důvěry navzájem a nutnost komunikace (aktivity se šátkem). Z fyziologického hlediska byla podle mě tato část málo intenzivní a časově krátká (3,5 min.), volila bych dynamičtější cvičení s delší dobou trvání.

2. Průpravná část:

V průpravné části byla zvolena výuka ve 4 skupinách s využitím praktického stylu učení. 1 žák ve skupině dostal za úkol vybrat protahovací cvičení na horní část trupu a paže. Ostatní žáci měli možnost doplnit výběr cviků. Na závěr vyučující přidal chybějící cviky. Doporučila bych v průběhu samostatného cvičení žáků mezi žáky procházet a více opravovat chybné provedení cviků.

Doporučovaný čas pro část 1 a 2 je přibližně 12 min. V naší hodině to bylo 15 min., což je v toleranci.

3. Hlavní část:

Hlavní část byla zaměřena na vlastní aktivity, vedoucí k rozvoji týmové spolupráce. V průběhu jednotlivých aktivit vyučující velmi intenzivně podněcoval ke komunikaci mezi žáky a uvědomění si práce v týmu. Zdůrazňoval nutnost důvěry a spolupráce. Zadával jednotlivé problémové situace, vedl žáky k nutnosti domluvy na taktice, v některých případech nabízel možná řešení, ale netrval na nich. Na závěr každé aktivity pan učitel upřesnil řešení a zhodnotil práci v týmu. Do této části hodiny vložil i teoretické znalosti, kdy žákům na tabuli vysvětloval názorně Kolbův cyklus učení, který žáci následně využívali při cvičení ve dvojicích se švihadlem. Vyučující se zmínil o názvu předkládaného schématu, ale podotýká, že si to žáci nemusí pamatovat. Je otázkou, zda právě gymnazistům, pokud už se s tímto schématem názorně setkají, nerozšířit znalosti a tuto větu o „ne“zapamatování vůbec vyslovovat. Po nácviku nabízí test zvládnutí pohybových aktivit se švihadlem, což je velmi vhodný motivační prvek. Na závěr hlavní částí jsou zařazeny aktivity s padákem, které velmi obohatily a zpestřily výuku. Hodnotila bych tyto aktivity jako vyvrcholení spolupráce celého týmu – celé třídy. Zde velmi správně vyučující upozorňuje i na pravidla bezpečnosti při podbíhání padáku.

Doporučovaný čas pro 3. část hodiny bývá zhruba 28 min. Délka hlavní část u sledované vyučovací jednotky byla 28 min.

4. Závěrečná část:

Pro závěrečnou část využil pan učitel také padák, kdy veškeré aktivity (kompenzační cvičení a zhodnocení hodiny) proběhly pod padákem v tzv. „iglu“. Tento závěr byl perlou vyučovací jednotky tělesné výchovy. Jistě zintenzivnil prožitek z celé hodiny, vnesl nádech soukromí, sounáležitosti a identity celé třídy – celého týmu.

Pro závěrečnou část se doporučuje ponechat 5 min. V našem případě měla tato část 6 min., což lze hodnotit velmi dobře.

Jedinou vhodnou možností pro dodržení času 45 minut pro tuto hodinu vidím ve zkrácení průpravné části hodiny.

Hodnocení, sebehodnocení žáků

Hodina byla zaměřena na rozvoj týmové spolupráce na základě zkušenostního učení. Byly využívány metody indukce, dedukce, generalizace. Pan učitel využil Kolbův cyklus učení zážitkem ke splnění cíle hodiny. Prvořadým úkolem vyučujícího při reflexi nebylo hodnocení dosažených dovedností. Vyučující umožňoval bohatou interakci mezi žáky navzájem, mezi učitelem a žáky i naopak. Žáci sami nebo ve skupinách identifikovali posun vlastních vědomostí a dovedností, rozhodovali, zda se dovednosti naučili, ale také zda se jim budou dále hodit, kdy a k čemu. Pan učitel v průběhu hodiny hodnotil zvolený postup, metodu, taktiku, kterou si žáci zvolili, slovy „dobrá práce“.

Závěrečné hodnocení pak orientoval k budoucí sportovní činnosti a zdůraznil potřebnost komunikace a koncentrace.

Na závěr bych chtěla říci, že jsem velmi ráda, že mi bylo umožněno tuto vyučovací jednotku zhlédnout a hodnotit. Přeji panu učiteli hodně sil a nápadů do další práce a mnoho spokojených žáků.